

Monumentnummer*: 517746

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* 27 december 2000
Kadaster deel/nr 82736/169

Woonplaats* **Amersfoort** Gemeente* **Amersfoort** Provincie* **Utrecht**

Locatiennaam **Amersfoort** Locatieomschrijving **Kattenbroek**

Kadastrale gemeente* **Amersfoort** Sectie* **E** Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel **7952**

Omschrijving**

Inleiding

Het gecombineerd Sint Pieters- en Bloklands Gasthuis is een GASTHUIS van middeleeuwse oorsprong, bestemd voor oude en arme mannen en vrouwen. De zorginstelling, die tegenwoordig als algemeen verzorgingshuis dienst doet, is nog steeds gevestigd op een terrein aan de Westsingel. Het Gasthuis was een rijke instelling met inkomsten voortkomend uit grondbezit en legaten. Aan het begin van deze eeuw werd de wens tot modernisering van het middeleeuwse complex steeds groter. In het testament van mevrouw J.M. Scheltus-Fenema werd bepaald dat een groot bedrag aan het gasthuis zou worden geschonken op voorwaarde dat een nieuw complex zou verrijzen. Zij overleed in 1906. Kort daarna werd een aanvang gemaakt met de sloop van een aantal gebouwen, dat deel uitmaakte van het complex. Daarnaast werd een prijsvraag voor het nieuw te bouwen complex uitgeschreven, die werd gewonnen door H. Kroes.

In het plan van Kroes werd beoogd het gehele middeleeuwse complex met uitzondering van de kapel te slopen. De middeleeuwse mannenzaal, die naast de kapel gelegen is, diende echter eveneens te worden behouden. Na enige financiële problemen ging men accoord met het plan van Kroes om het ontwerp een kwartslag te draaien. De voorgevel kwam daardoor niet aan de Westsingel, maar aan Achter Davidshof te liggen. Voor het gebouw bevindt zich een aanzienlijk voorterrein, dat omgeven is door een bakstenen muur met ezelsrug en bakstenen pijlers waartussen een smeedijzeren hekwerk is geplaatst. Het pand werd in Neorenaissancestijl ontworpen. In 1912 werd de restauratie van de kapel en de mannenzaal eveneens door H. Kroes uitgevoerd. De hoofdgevel aan Achter

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Davidshof is vrijwel ongewijzigd. Aan de zuid- en noordvleugels zijn aanzienlijke wijzigingen doorgevoerd. De zuidvleugel, die deels aan de Westsingel is gelegen, werd in 1952 naar ontwerp van H.A. en J.G. Pothoven van één naar twee bouwlagen verhoogd, waarbij de kaphoogte echter niet werd gewijzigd. De noordvleugel is in 1983-1986 grotendeels gesloopt en vervangen. Tegelijkertijd werd aan de achterzijde van het hoofdgebouw een uitbreiding gerealiseerd, die delen van de oorspronkelijke achtergevel hebben aangetast. De wijzigingen uit 1952, 1983-1986 zijn van ondergeschikt belang.

Omschrijving

Het gasthuis is gesitueerd op een U-vormige plattegrond. Het kan worden onderverdeeld in een hoofdgebouw, dat noord-zuid georiënteerd is, en twee zijvleugels die oost-west zijn georiënteerd.

De symmetrische voorgevel (westzijde) van het hoofdgebouw is langwerpige en kan onderverdeeld worden in een risalerend middendeel van drie traveeën breed, bestaande uit drie bouwlagen en twee flankerende vleugels, ieder vijf traveeën breed met twee bouwlagen. Elk van de drie delen heeft een eigen schilddak, dat in het midden onderbroken wordt door een risalerende trapgevel met steekkap. Geheel links en geheel rechts bevinden zich teruggelegen torens voorzien van een vierkante plattegrond, bestaande uit drie bouwlagen en een tentdak. Alle dakdelen zijn gedekt met leien in maasdekking en hebben open en gesloten dakkapellen met spitsbekroning. Pirons zijn aangebracht op de nokken van de schild- en tentdaken.

Het materiaalgebruik van de gevels bestaat uit rode machinale baksteen, deels als siermetselwerk in de boogvelden uitgevoerd en daarnaast natuursteen, dat toegepast is in cordonbanden en -blokken, aanzet- en sluitstenen, en als afdekking van de trapgevels. De trapgevels worden bekroond door natuurstenen leeuwen. Houten kruiskozijnen met glas-in-lood bovenlichten en segment- en strekboogoverspanningen, alsmede tweelichtsvensters in de derde bouwlaag vormen de openingen in de wand. Deze vensters waren oorspronkelijk voorzien van luiken. De doken zijn nog aanwezig. De middelste trapgevel wordt geleed door een hoogopgaand rondboogspaarveld, waarin de entree en de vensters van de tweede en derde bouwlaag zijn aangebracht. De entree wordt bekroond door een barok fronton, dat gedragen wordt door gecanneleerde ionische pilasters en een hoofdgestel. Smalle hoge vensters met bovenlicht bevinden zich in de eerste en tweede bouwlaag van de zijwanden van de risalerende trapgevel.

Aan de achtergevel is in 1983 een uitbreiding gerealiseerd, die de gehele oorspronkelijke achtergevel aan het oog onttrekt. Bij de verbouwing is een deel van de achtergevel behouden. Dit is bereikt door de toepassing van een langwerpige hal, die de gebouwen uit 1907 en 1983 van elkaar scheidt. De oorspronkelijke achtergevel is in 1983 bepleisterd. In het midden bevindt zich een trappartij, die in het midden van de achtergevel risaleert. Van deze trappartij is het bovenste deel van de gevel weggenomen, zodat licht kan toetreden vanuit de hal.

De linkerzijgevel toont de authentieke noordzijde van het hoofdgebouw, met schuin daarop aansluitend de nieuwbouvvleugel uit 1983. De noordgevel van het hoofdgebouw toont het twee bouwlagen hoge volume met schilddak, waarvoor ter linkerzijde een vierkante toren is geplaatst. In de eerste en tweede bouwlaag bevinden zich zowel in het volume als in de toren smalle vensters met bovenlicht. In de lagere derde bouwlaag van de toren bevindt zich een rechthoekig venster.

De rechterzijgevel is wat betreft het hoofdgebouw spiegelbeeldig identiek aan de linkerzijgevel. Hier is de vleugel niet gesloopt, echter wel gewijzigd.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het interieur van het hoofdgebouw is met name op de begane grond nog intact. De ruimten worden gekenmerkt door een uitzonderlijk hoog plafond. Een gang is langs de gehele achterzijde van het hoofdgebouw gesitueerd. De ruimten zijn gedecoreerd met tegels, bakstenen plinten, gepleisterde wanden en glas-in-lood bovenlichten. De regentenkamer is in geheel ongewijzigde staat en is voorzien van geprofileerde deuren en lambrizingen, die voorzien zijn van neorenaissance-details. De trap, die opgebouwd is uit natuurstenen treden, ijzeren smeedwerk en houten leuning, is gedecoreerd met neogotische detailleringen.

Waardering

Het Sint Pieters- en Bloklandsgasthuis is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde als goed voorbeeld van een gasthuis, uitgevoerd in neorenaissancestijl. Het ontwerp neemt in het oeuvre van H. Kroes een belangrijke plaats in. Het gebouw is van ensemblewaarde in relatie tot de oudere delen van het complex.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Sociale zorg, liefdadigheid

Functie

Gasthuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument